

Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức và sự vận dụng ở Việt Nam hiện nay

Lâm Thị Kho¹

¹ Trường Cao đẳng Cần Thơ.
Email: lamthikho2013@gmail.com

Nhận ngày 6 tháng 5 năm 2019. Chấp nhận đăng ngày 23 tháng 7 năm 2019.

Tóm tắt: Trong mọi thời đại, trí thức luôn là lực lượng nòng cốt sáng tạo và truyền bá tri thức. Ngày nay, cùng với sự phát triển nhanh chóng của cách mạng khoa học và công nghệ, đội ngũ trí thức trở thành nguồn lực đặc biệt quan trọng, tạo nên sức mạnh của mỗi quốc gia. Sinh thời, Hồ Chí Minh luôn đề cao vai trò của đội ngũ trí thức và chú trọng đến phát triển đội ngũ trí thức. Tư tưởng Hồ Chí Minh về trí thức và xây dựng đội ngũ trí thức là di sản tinh thần quý báu mà chúng ta cần kế thừa và phát triển trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Đội ngũ trí thức, tư tưởng Hồ Chí Minh.

Phân loại ngành: Chính trị học

Abstract: In every era, intellectuals are always the core force to create and spread knowledge. Today, along with the rapid development of the science and technology revolution, they have become an especially important resource, creating the strength of each nation. The late President Ho Chi Minh always attached great importance to the role of and focused on developing the contingency of intellectuals. Ho Chi Minh Thought on intellectuals and building the contingency is precious spiritual heritage that we need to inherit and develop in the current period.

Keywords: The contingency of intellectuals, Ho Chi Minh thought.

Subject classification: Politics

1. Mở đầu

Trong sự nghiệp đấu tranh giành độc lập dân tộc của nhân dân Việt Nam và đặc biệt là trong sự nghiệp đổi mới xây dựng

đất nước, trí thức Việt Nam đã luôn gắn bó với sự nghiệp cách mạng, chịu đựng gian khổ, hy sinh, rèn luyện và trưởng thành cả về số lượng cũng như chất lượng, lực lượng này đã có nhiều đóng

góp cho sự nghiệp cách mạng chung của cả dân tộc. Từ việc nhận thức sâu sắc vai trò của trí thức trong xã hội nói chung và sự nghiệp cách mạng nói riêng, Hồ Chí Minh đã nêu lên quan điểm về việc phát hiện, đào tạo, bồi dưỡng và sử dụng đội ngũ trí thức nhằm đáp ứng với yêu cầu trong từng thời kì cách mạng.

Bài viết bàn về tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức và sự vận dụng ở Việt Nam hiện nay.

2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức

Hồ Chí Minh rất quan tâm đến đội ngũ trí thức Việt Nam. Dù bằng nhiều cách biểu đạt khác nhau, song Người luôn đề cao vai trò, trân trọng và động viên đội ngũ này đóng góp vào sự nghiệp cách mạng của dân tộc. Người khẳng định: “Trí thức là vốn quý của dân tộc. Ở nước khác như thế, ở Việt Nam càng như thế” [6, tr.131]. Hồ Chí Minh chỉ rõ trọng trách của đội ngũ trí thức trong cách mạng dân tộc dân chủ là: “Ngòi bút của các bạn cũng là những vũ khí sắc bén trong sự nghiệp phò chính, trừ tà, mà anh em văn hóa và trí thức phải làm cũng như là những chiến sỹ anh dũng trong công cuộc kháng chiến để giành lại quyền thống nhất và độc lập cho Tổ quốc” [5, tr.184]. Theo Người, trí thức phải gương mẫu đi đầu trên các mặt tuyên truyền, phổ biến đường lối, chính sách và làm gương để phát động phong trào thi đua thực hiện đường lối của Đảng và Nhà nước. Người nói: “Các bạn là bậc trí thức, các bạn có trách nhiệm về

vang và nặng nề là làm cái gương cho dân trong mọi việc. Dân ta đã đấu tranh một cách rất dũng cảm, lẽ tất nhiên giới trí thức phải đấu tranh dũng cảm hơn nữa để làm gương cho nhân dân” [7, tr.472].

Hồ Chí Minh cho rằng, trí thức Việt Nam khác với trí thức tư bản đế quốc. Trí thức Việt Nam có đầu óc dân tộc và cách mạng. Trí thức Việt Nam bị đế quốc câu kết với phong kiến áp bức. Vì vậy, lúc đã hiểu biết, trí thức dễ theo cách mạng, do đó Đảng cách mạng phải dìu dắt, giúp đỡ trí thức của ta dựa vào phe cách mạng, phe công nông. Trong cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân, công nông là gốc cách mạng, còn trí thức là bầu bạn của cách mạng. Sau Cách mạng tháng Tám thành công, Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định trong xây dựng chính quyền, tiến hành vừa kháng chiến vừa kiến quốc, trong lĩnh vực quân sự, cũng như phát triển kinh tế, văn hóa, đều cần những người thông thạo về công nghệ, nông nghiệp, y tế, văn hóa, giáo dục... Hồ Chí Minh hết sức chú trọng sử dụng nhân tài từ các thành phần xã hội khác nhau, trong đó rất chú ý mời gọi sử dụng các trí thức yêu nước tham gia bộ máy chính quyền từ trung ương tới cơ sở và đề cao vị trí, vai trò của trí thức trong xây dựng và triển khai đường lối, chính sách của Đảng. Người đánh giá cao vai trò của trí thức: “Đảng Lao động Việt Nam sẽ gồm những công nhân, nông dân và lao động trí óc yêu nước nhất, hăng hái nhất, cách mạng nhất và lao động trí óc cần được khuyến khích giúp đỡ phát triển tài năng” [5, t.7, tr.71]; “Lao động trí óc có nhiệm vụ rất quan trọng trong sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc, trong

công cuộc hoàn thành dân chủ mới để tiến đến chủ nghĩa xã hội” [5, t.7, tr.72].

Hồ Chí Minh đã phát triển tinh thần yêu nước và ý thức tự trọng dân tộc của từng người trí thức hòa đồng vào chủ nghĩa yêu nước và ý thức tự cường dân tộc của toàn dân. Nhờ đó, trí thức Việt Nam trở thành đội ngũ hùng hậu của dân tộc, đã xây đắp nên mối liên kết tất yếu của sự phát triển: cách mạng và trí thức. Hồ Chí Minh luôn coi trọng công tác “trồng người”, bởi lẽ nó đem lợi ích lâu dài. Xây dựng, đào tạo đội ngũ trí thức theo tư tưởng của Hồ Chí Minh là vun trồng, chăm sóc, bồi dưỡng, đào tạo cho đời sau những con người, lớp người khỏe khoắn, cả về thể chất và tinh thần để phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc.

Trong kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, mặc dù phải huy động sức người, sức của với khẩu hiệu “Tất cả để đánh thắng giặc Mỹ xâm lược, giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc” nhưng Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam vẫn thể hiện tầm nhìn chiến lược trong công tác đào tạo đội ngũ trí thức [12]. Đó là, đưa học sinh đi đào tạo ở các nước xã hội chủ nghĩa, cùng với đào tạo trong nước hình thành đội ngũ trí thức đông đảo vừa phục vụ ngay cuộc kháng chiến cứu nước và xây dựng đất nước sau này. Trong cách mạng xã hội chủ nghĩa, nhận thức rõ những khó khăn thách thức của một nước từ nền sản xuất nhỏ đi lên chủ nghĩa xã hội. Người chỉ rõ vai trò của trí thức: “Trí thức phục vụ nhân dân bây giờ cũng cần, kháng chiến kiến quốc cũng cần, tiến lên chủ nghĩa xã hội càng cần, tiến lên chủ nghĩa cộng sản lại càng cần” [5, t.7,

tr.39]; “Muốn xây dựng chủ nghĩa phải có học thức” [5, t.7, tr.39].

Hồ Chí Minh đã phát triển tinh thần yêu nước và ý thức tự trọng dân tộc của trí thức. Người trân trọng trí thức, tìm kiếm người tài đức; tin dùng, mạnh dạn trao cho người trí thức những chức vụ tương xứng với tài năng và đức độ của họ. Người cho rằng, trí thức Việt Nam nói chung đều có lòng tự trọng, tự tin và ham tiến bộ, mong được giao những nhiệm vụ phù hợp với năng lực, sở trường, đồng thời không ngừng chăm lo đào tạo đội ngũ trí thức mới. Từ những trăn trở đối với trí thức, trong *Di chúc*, Hồ Chí Minh đã căn dặn về Đảng, về Đoàn viên và thanh niên, bồi dưỡng thể hệ cách mạng cho đời sau, về việc riêng và cả đối với trí thức: “Những chiến sỹ trẻ tuổi trong các lực lượng vũ trang nhân dân và thanh niên xung phong đều đã được rèn luyện trong chiến đấu và đều tỏ ra dũng cảm. Đảng và chính phủ cần chọn một số ưu tú nhất, cho các cháu ấy đi học thêm các ngành, các nghề, để đào tạo thành những cán bộ và công nhân có kỹ thuật giỏi, tư tưởng tốt, lập trường cách mạng vững chắc. Đó là đội quân chủ lực trong công cuộc xây dựng thắng lợi chủ nghĩa xã hội ở nước ta” [13]. Nguyên vọng của Hồ Chí Minh là đào tạo những người ưu tú thành những cán bộ, công nhân có trình độ kỹ thuật giỏi và lập trường tư tưởng vững chắc để xây dựng chủ nghĩa xã hội, giáo dục đào tạo được coi là bước quan trọng để có những cán bộ và công nhân có kỹ thuật giỏi.

Thấy được tầm quan trọng của đội ngũ trí thức, ngay từ khi mới thành lập, Đảng Cộng sản Việt Nam đã nhất quán

và kiên trì thực hiện quan điểm: “Đối với trí thức, phát huy năng lực, trí tuệ, mở rộng thông tin, phát huy dân chủ, trọng dụng nhân tài. Khuyến khích các trí thức, các nhà khoa học phát minh, sáng tạo. Bảo vệ quyền sở hữu, đãi ngộ xứng đáng những cống hiến của trí thức trong công cuộc phát triển đất nước” [14]. Lòng tin của Hồ Chí Minh đối với đội ngũ trí thức nước nhà là chất keo gắn kết để đội ngũ này yên tâm, tự nguyện đóng góp, cống hiến tài năng và sức lực vào sự nghiệp cách mạng vẻ vang của dân tộc. Người cho rằng: “Không có cán bộ không làm được. Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không nói gì đến kinh tế văn hoá. Trong việc đào tạo cán bộ, giáo dục là bước đầu. Tuy không có gì đột xuất, nhưng rất vẻ vang. Không có tượng đồng bia đá, không có gì là oanh liệt, nhưng làm tròn nhiệm vụ là anh hùng, anh hùng tập thể” [4, t.8, tr.80-81].

3. Vận dụng Tư tưởng Hồ Chí Minh trong việc xây dựng đội ngũ trí thức ở Việt Nam hiện nay

Thực tiễn phát triển của thế giới đã chứng minh rằng, không phải tài nguyên thiên nhiên mà tri thức mới là nguồn của cải giá trị nhất thúc đẩy sự phát triển của xã hội. Trong bối cảnh hiện nay, vai trò của tri thức và vị trí của đội ngũ trí thức vẫn sẽ là động lực quan trọng thúc đẩy sự phát triển mọi mặt của đất nước. Để tập hợp, phát huy vai trò của đội ngũ trí thức theo tư tưởng Hồ Chí Minh trong công cuộc xây dựng đất nước hiện nay, đòi hỏi sự nỗ lực của Đảng, Nhà nước và

từ chính tầng lớp trí thức.

Một là, quán triệt đầy đủ, sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh cho cán bộ, đảng viên, nhất là những người đứng đầu, những người giữ trọng trách cao trong bộ máy của Đảng và Nhà nước để thẩm nhuần quan điểm sử dụng người tài, quan điểm về sử dụng trí thức của Hồ Chí Minh. Trong phong trào học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh hiện nay, cần lựa chọn, biên soạn và quy định toàn quốc triển khai chuyên đề về nội dung này. Các cơ quan của Đảng, Nhà nước cần chân thành lắng nghe các ý kiến phản biện của các trí thức về các vấn đề quốc kế dân sinh. Cùng cố, phát triển, đổi mới nội dung, phương thức hoạt động của các tổ chức thành viên Liên hiệp các hội khoa học và kỹ thuật Việt Nam, Liên hiệp các hội văn học, nghệ thuật Việt Nam từ trung ương đến địa phương, tạo môi trường thật sự dân chủ, lành mạnh phát huy năng lực sáng tạo và nâng cao phẩm chất đạo đức của đội ngũ trí thức.

Hai là, các cơ quan nhà nước các cấp cần nhanh chóng đưa các chủ trương của Đảng, chính sách của Nhà nước về trí thức vào cuộc sống. Xây dựng đội ngũ trí thức là trách nhiệm chung của toàn xã hội, của cả hệ thống chính trị, trong đó trách nhiệm của Đảng và Nhà nước giữ vai trò quyết định. Văn kiện Đại hội Đảng XII đã khẳng định: “Xây dựng đội ngũ trí thức ngày càng lớn mạnh, có chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước. Tôn trọng và phát huy tự do tư tưởng trong hoạt động nghiên cứu, sáng tạo. Trọng dụng trí thức trên cơ sở đánh giá đúng phẩm chất, năng lực và kết quả

cống hiến. Bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ, đãi ngộ và tôn vinh xứng đáng những cống hiến của trí thức. Có cơ chế, chính sách đặc biệt để thu hút nhân tài của đất nước” [11].

Ba là, đổi mới công tác đào tạo và bồi dưỡng đội ngũ trí thức. Trao quyền tự chủ cho các cơ sở giáo dục, đào tạo trong công tác đào tạo để họ tự chịu trách nhiệm về uy tín và sản phẩm của mình. Siết chặt công tác đào tạo thạc sĩ, tiến sĩ; nghiên cứu tiến tới giao quyền cho các cơ sở giáo dục và đào tạo trong việc phong học hàm giáo sư, phó giáo sư, để cho xã hội tự đánh giá chất lượng giáo sư, phó giáo sư của các trường; tiến tới xóa bỏ việc coi các học hàm này có giá trị suốt đời. Nhà nước cần đầu tư ngân sách, tuyển chọn nhiều hơn nữa học sinh, sinh viên và cả thạc sĩ, tiến sĩ gửi đi đào tạo, bồi dưỡng ở nước ngoài. Chú trọng hoàn thiện cơ chế, chính sách để đội ngũ trí thức phát triển bằng chính phẩm chất, tài năng; sống được bằng nghề; được trả công xứng đáng từ sáng tạo và đóng góp của mình.

Bốn là, thu hút và trọng dụng trí thức là người Việt Nam ở nước ngoài. Hiện nay, người Việt Nam hiện đang sinh sống ở gần 100 quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới. Trong số người Việt Nam sinh sống ở nước ngoài, có đông đảo đội ngũ trí thức được cộng đồng khoa học quốc tế đánh giá cao. Nhiều trí thức người Việt Nam ở nước ngoài hiện rất tâm huyết và mong muốn đóng góp cho đất nước. Vì vậy, các cơ quan có trách nhiệm cần nhanh chóng cụ thể hóa, sửa đổi các chính sách để tạo điều kiện thuận lợi thu hút đội ngũ trí thức người

Việt Nam ở nước ngoài, như các chính sách về quốc tịch, nhà ở, đặc biệt là môi trường làm việc...

Năm là, xây dựng chính sách trọng dụng, đãi ngộ và tôn vinh trí thức, trong đó quy định rõ trách nhiệm và trao quyền tự chủ cho từng cấp, từng ngành, từng vị trí cán bộ lãnh đạo, quản lý trong việc sử dụng, bổ nhiệm và thực thi các chính sách đãi ngộ của Nhà nước với trí thức, đặc biệt là đối với cán bộ đầu ngành, những người có trình độ chuyên môn, kỹ thuật cao. Có cơ chế, chính sách để động viên và sử dụng có hiệu quả những trí thức có sức khỏe, có trình độ, năng lực chuyên môn tốt nhưng đã hết tuổi lao động. Cùng với chế độ ưu đãi về lương, điều kiện làm việc cho trí thức trong nước, Nhà nước xây dựng chính sách để thu hút các trí thức Việt kiều tham gia công cuộc xây dựng, phát triển đất nước.

Sáu là, hoàn thiện môi trường và điều kiện thuận lợi cho hoạt động của trí thức, trong đó chú trọng việc thể chế hóa các chủ trương, chính sách xã hội nhằm xây dựng một môi trường thực sự dân chủ, tôn trọng và bảo vệ các điều kiện lao động sáng tạo, các chế độ đãi ngộ xứng đáng đối với trí thức. Có chính sách và cơ chế để tạo điều kiện phát huy năng lực chuyên môn, khoa học của các chuyên gia, các nhà khoa học và công nghệ trình độ cao, những tài năng lớn trong các lĩnh vực văn hóa, văn học, nghệ thuật... Nhà nước sẽ tiếp tục đầu tư nguồn lực tài chính, cơ sở vật chất, kỹ thuật, xây dựng những khu công nghệ, các trường đại học trọng điểm, các cơ sở phục vụ nghiên cứu và thực nghiệm,

cũng như mở rộng hợp tác quốc tế, mở ra nhiều khả năng cho đội ngũ trí thức học tập, nâng cao trình độ và cống hiến.

Bây là, tạo chuyển biến căn bản trong đào tạo, bồi dưỡng trí thức, bao gồm cải cách giáo dục, nâng cao chất lượng đào tạo đại học và sau đại học; đổi mới cơ chế quản lý, vận hành các trường đại học, các viện nghiên cứu; thực hiện tốt việc đưa sinh viên có triển vọng đi đào tạo ở nước ngoài; bồi dưỡng đội ngũ trí thức trẻ và mở ra nhiều hình thức, huy động các nguồn lực xã hội tham gia bồi dưỡng, đào tạo lại để đội ngũ trí thức đáp ứng kịp thời yêu cầu thực tiễn của công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế hiện nay.

4. Kết luận

Tư tưởng Hồ Chí Minh về trí thức và xây dựng đội ngũ trí thức là di sản quý báu của Đảng Cộng sản Việt Nam, của nhân dân Việt Nam. Cuộc đời và sự nghiệp của Hồ Chí Minh chính là tấm gương của cả tài lẫn đức để các tầng lớp trí thức noi theo. Thấm nhuần tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức, Đảng Cộng sản Việt Nam xác định rõ: “Xây dựng đội ngũ trí thức vững mạnh là trực tiếp nâng tầm trí tuệ của dân tộc, sức mạnh của đất nước, nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng và chất lượng hoạt động của hệ thống chính trị. Đầu tư xây dựng đội ngũ trí thức là đầu tư cho phát triển bền vững” [10].

Tài liệu tham khảo

- [1] Hoàng Anh (Chủ biên) (2015) *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và vận dụng vào đào tạo đại học hiện nay*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [2] Phạm Ngọc Anh, Nguyễn Thị Kim Dung (2015), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và đào tạo*, Nxb Lao động - Xã hội, Hà Nội.
- [3] Lê Thị Ngọc Hoa (2017), “Tư tưởng Hồ Chí Minh về trách nhiệm đạo đức của nhà giáo”, Tạp chí *Khoa học xã hội Việt Nam*, số 11.
- [4] Hồ Chí Minh (1996), *Toàn tập*, t.8, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [5] Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, t.3, t.7, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [6] Hồ Chí Minh (2009), *Toàn tập*, t.5, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [7] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.5, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [8] Trần Dân Tiên (2019), *Di sản Hồ Chí Minh - Những mẩu chuyện về đời hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh*, Nxb Trẻ, Tp. Hồ Chí Minh.
- [9] <http://www.hothan.org/?pid=5&id=88>
- [10] <http://tulieuvankien.dangcongsan.vn/van-kien-tu-lieu-ve-dang/hoi-nghi-bch-trung-uong/khoa-xii>
- [11] <http://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-xii/dai-hoi-dai-bieu-toan-quoc-lan-thu-xii-cua-dang-cong-san-viet-nam-3>
- [12] <http://dusta.dongnai.gov.vn/Pages/traodoinoidung.aspx?NewsID=70&TopicID=2>
- [13] <http://thptchonthanhh.com.vn/BacHo/TTHCM15.HTM>
- [14] <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Van-hoa-Xa-hoi/Nghi-quyet-27-NQ-TW-nam-2008-xay-dung-doi-ngu-tri-thuc-thoi-ky-cong-nghiep-hoa-139254.aspx>